

נאר של נייר

מוות בסיגנון האירופי ★ הבו משורר ל"גוש"

אמונים" ★ סימון דה לזר וז'אן-פול ברנשטיין ★ בשווייט-זינגר במאה

שערים ★ אבי הספרות העברית המודרנית ★ על סופר עיראקי

גוריעת האור... מלבד הערה זו, הרי שתרנגומו של מיכה פרנקל נקי וענייני.

מקור

לזרוס פרויטיקוס

האימרה העממית הקובעת: "לא בכרי הלך הוזריר אצל העורב". יש לה תוקף גם בחיינו הספרותיים. רוגמה לכך, משמשים הצמד הבא: התעשיין אורי ברנשטיין ורעייתו הדרה לזר, המכונים כטרקליני הספרות והשירה של תל-אביב בכינוי מגלגל. סימון דה לזר וז'אן פול ברנשטיין.

בעוד שברנשטיין התעשיין, שזמנו מוגבל, מתמסר להרזנות שאותה הוא פורק כסיפורו חרוזים רק אחת לשנה-שנתיים, הרי שרעייתו הדרה ברנשטיין, המפרסמת תחת השם הדרה לזר, מנצלת את זמנה הפנוי הרב לחיבור פרוזה.

באחרונה ראה-אור סיפורה השני של הדרה לזר, תחת הכותרת מכאן והלאה (*). במקביל לפירוטם הספר, מילאו ראינות עמה עמודים רבים בעיתונות היומית, כמו היו מודעות למוצר תעשייתי מהמורל האחרון.

דעתה של לזר על עצמה ועל כתיבתה היא טובה מרעה הביקורת. כראיין עם קופירייטרי אלמונית-למחצה כשם יעל ברזילי בדבר השבוע. פירטה לזר את האני מאמין שלה: אני לא מאמינה שיש סוג ששמו ספרות נשים. נכון, יש בכתיבה של נשים משדו שאיננו בכתיבתם של גברים. רוב הספרות הגדולות לא היו נשים רגילות. את הספרות הגדולה כתבו נשים

מחברת לזר
עדין - מניות בנקאיות

פריקות' שהיו קצת בשוליים. גורג' אליוט, זורדי סאנר, וורגיניה וולף, ג'ין אוסטין, עול המישפחה לא הכביר עליהן וגם לא מעורבות-יתר בעולם הזה - ממש כהדרה לזר, המצוייה קצת בשוליים, בעוד עול' המישפחה מעיק על המשרות כארמונה המתועש.

ברומה לבעלה, המייבא שורות שירה קפואות מתרבויות אחרות, מלבישם מחלצות מילוליות בעברית, לך עושה גם היא: מטפסת טיפה אחרי

* הדרה לזר - מכאן והלאה; סימן קריאה - הקיבוץ המאוחד; 205 עמ' (כריכה רכה).

חייה לקרוא רומן של ז'ורז' סימנון. ביום הראשון אוכלת מחית תפוח-אדמה. דה-ז'ובואר שבה מפרגא. בוחנת לנוכח פני האם הלאה את מערכת היחסים של שתיהן, בעיקר בנושא החיים הלא-מזוהים של הבת ואופי ספריה: היא היתה מזועזעת לעיתים קרובות מתוכן ספריו. אך הצלחתם התמימה לה...

הימים עוברים חולפים, והאם ממשיכה נגיסתה: המעבר מאמי לגויה היה נעשה סופי. העולם הצטמצם למימדי הדרה... האם מתארת לבנותיה את חלומותיה: בשאני ראה שרוול גדול לבן, אני יודעת שאני עומדת להתעורר. כאשר אני נרדמת, אני נרדמת בתוך הצאויות... בינתיים מתמלא גופה בסמים נגד מאוכי הסרטן. גופה מתכסה בפצעילחץ.

דה-ז'ובואר לא נכחה כאשר האם מתה, סוף-סוף, אבל שומרת-הלילה אמרה לה, כאשר היא באה לבית-החולים: אני מבטיחה לך שזה היה מוות קל מאוד.

בפרק הפוסט-מורטום פותחת דה-ז'ובואר בהודעה: כל חייה פחדה אמא מפרטן... ומעוררת הלאה שלאלות כמו: מה היה קורה אילו גילה רופאה של אמא את הפרטן החל מפיסני-המחלה הראשונים? מן הפתם היה נלחם באמצעות הקרנות, ואמא היתה חיה שנתיים או שלוש נוספות. אך היא היתה מכירה את טיב מחלתה, או לפחות חושדת בה, והייתה חיה את שארית ימיה באימה מפני המוות...

באותה מונטוניות אירופית בוגרת, שבה תיארה דה-ז'ובואר את מהלך מחלת האם, היא ממשיכה ומתארת את פרטי הטיפול שאחר-המוות: באתי למרסאה בשעה 4 בקיורב, כדי לשלם את ההשבון... את חלוקת רכושה, את חלקת הקבר שהמתנה לה שלושים שנה, את חציית פאריס עם מסע הלוויה והקבורה.

מוות קל מאוד הוא ספר נוגע ללב, שתורגם לעברית באיחור של 20 שנה (מלבד סיפורה של דה-ז'ובואר המנדרינים, שראה-אור בעברית בראשית שנות החמישים, אף אחד מספריה לא תורגם לעברית). הדבר מפריע לקורא הישראלי, שאינו אמון על אחת השפות הגדולות, להבין כמה מהטכניקות הספרותיות של דה-ז'ובואר ואת ראייתה הפילוסופית את נושא המוות. לא ברור מדוע לא הטרחה עצמו המתרגם להביא בעברית את המוטו מתוך שיר של דילאן תומס: אל תצא בעדנה לתוך לילה מוב זה / על הזיקה לבעור ולזעק לנעילת היום; / סער, סער כנגד

והמוות האירופיים. יש בו מישפטים קצובים, הגדרת מצבים ותחושות, ובעיקר - מימוש ספרותי למהדרין של השקפת-העולם האכזיב טנציליסטי, שדה-ז'ובואר ושותפה לחיים ז'אן-פול סארטר התחלקו בה.

הכרתה של האם הגוססת שבה אליה, היא מתמודדת על חייה, מספרת על מילון לארוס חדש, שאותו רכשה לעצמה כמתנה אחרונה, כדי להתמודד עם התשכצים. כאשר האם עושה את

סופרת דה-ז'ובואר
תרגום באיחור רב

צרכיה בין הסדנים, היא אומרת לדה-ז'ובואר: הרי המתים עושים צרכיהם בסדיניהם. מצב האם מתייצב מעט. האם מסייעת לבת, לצאת כיהוד עם שותפה לחיים (שאותו היא מאוכרת בשם "ר"ר" סארטר) לנסיעה קצבה לפראג. משם שומרת הבת על קשר טלפוני עם בית-החולים. כשבת מתחילה האם הנאבקת על

תרגום

מוות קל

ביום החמישי, 24 באוקטובר 1963, היתה סימון דה-ז'ובואר בחדרה, במלון מינרונה, בז'נבה. הטלפון צילצל ובישר לה: לאמך קרתה תאונה.

את סיפור כניסת האם לבית-החולים ורעייתה ההדרגתית עד למותה מתארת דה-ז'ובואר ביבשת תיאורית כסיפורה מוות קל מאוד (*).

שתרגומו ראה-אור באחרונה לעברית. האם הוחשה לבית-החולים והבת מיהרה לפאריס. הבת מתארת את אמה הנכה והחלשה באימה שנאחזה בפראות בחיים. ותיעבה את

האמחה תיעוב חייתי. דה-ז'ובואר עוקבת אחר חיוניותה הפגועה של האם, אחר הפיסיות-רפסטיית המעסה את גופה, לעול האם. הציגה באדישות את ביטנה לקמוטה. צפורה בקמטים זעזערים, וערוותה יקרחת.

כבריקה שיגרתיה, שאינה קשורה בשבר אנגלי-ירכיים שבו לקחה האם, מתגלה שלא-יש סרטן במעי הרק, סרטן שאותו מגדירה דה-ז'ובואר כך: מוכר למדי: הזורים הינם האחרונים להודות שבנם משוגע, והבנים - שלא-אם יש סרטן. מצב האם הולך ומיורדר, היא נשלחת מייד לניתוח: את היית רוצה שישאירו לה את כל זה בקיובה? אמר לי נ' בנימה תוקפנית, והצביע על קבוק מוארך ודש חומרים גזבהבים... מתברר, שנכסך אדם היה גידול עצום-ממדים, וכל שדה-ז'ובואר אאותה תבעו היה לצמצם את ייסורי האם לכאבים.

המוות המתקרב גורם לדה-ז'ובואר לשחזר את מערכת היחסים בינה ובין אמה, את מערכת יחסי האם עם האב המת: אינני מאשימה את אבי. מן הידיעות שההרגל ממות בגבר את התשוקה. אמא איבדה את רעננותה הראשונה והוא את תלהבותה... הבת בוחנת את יחסה של האם אליה ואל אחותה: היא הפגינה בלפינו לעיתים מזומנות רישעות מבלבלת, יותר מאשר אדיסטינית; לא באומללותנו רצתה, אלא הוכיח לעצמה את עצמתה...

מוות קל מאוד הוא מסע מאופק אל החיים; סימון דה-ז'ובואר - מוות קל מאוד; עברית: מיכה פרנקל. הוצאת כתר, 89 עמ' (כריכה רכה).

הלל וייס מחפש שירה ימנית

וייס אינו מסוגל להתמודד עם טיעונו של ד"ר מנחם פרי על כך שמתי מידבר של ח"נ ביאליק חזים את אחרית הצינונות. הנמחקה על-ידי המרבר, הוא מצפה לשירה עברית אחרת, שתצמח על הקרקע הלאומית והפסיסטית של גוש אמונים - ציפייה הסרת כל שחר, שהרי את מקום המשוררים תופסים במעוזי גוש אמונים ספסרי-קרקעות במסווה של אידיאליסטים.

את חוסר-הכישרון הביקורתי שלו ממיר וייס, כחתית רשימתו המבולבלת, בשיר מפרי-עטו, הנפתח בחיקוי נלתי מוצלח של סיגנון אורי-צבי גרינברג, על הפגנת שלום עכשוו בכיכר מלכי-ישראל: ארבע מאות אלף נביאים / מת-גורדים בציפר עד זובם... והוא ממשיך ומכנה אותם: זובבי הודו מבאוישים... תוך שהוא ממשיך כהתוות של איחולת נטולת-כישרון, המכהירה הכור היטב לקורא מדוע אין לימין שירה.

לימין אין שירה מפני שאין לו נפש, ואין בו ניצוץ של אנושיות.

משורה אורי-צבי גרינברג
זובבירחות מבאוישים...

החוויה הישראלית

מיווג של עכבר וחחול בא לאוויר העולם צורכלאים שניתן לכנותו: עכחול. מיווג בין וידיה אקמית לאומית של אוניברסיטת בר-אילן עם רוח גוש-אמונים צמחה תופעה אקדמית עגנה לשם: ד"ר הלל וייס.

את מאמריו של ד"ר לספרות עברית הלל וייס א תמצאו בכתיבה-העית המובילים בארץ. את אמריו תמצאו בכתיבה-העית נקודה, ביטאונם של תנחלי השטחים-הכבושים ואנשי גוש אמונים. בגליון האחרון של נקודה, תחת הכותרת ציפייה לשירה עברית אחרת, הוגג לו פאשיסט הודד לספרות עברית הלל וייס מכריז מילחמה מגוחכת על השירה העברית, מחסרה מאחו כלשהו בקרב המתנחלים מעבר לקהידוק.

חמתו של ד"ר וייס יוצאת כנגד האנתולוגיה הגדועה ואין תכלה לקרבות. שבה קובצה ירידה פוליטית על מילחמת לבנון. אלא שייס, דלילות כלי הביקורתיים עוברת כחוט השני בכל רשימתו. אינו מסוגל להכות אנתולוגיה זו בתנודת-התורמה שלה.